

ТИПОВІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПОМИЛКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ УСНО-ІСТОРИЧНИХ ІНТЕРВ'Ю З ЛІКВІДАТОРАМИ АВАРІЇ НА ЧАЕС

Панченко Ірина

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Abstract

The article deals with the typical translation problems, which translators usually face in oral-history interviews with liquidators or participants of technological disasters illustrated by the results of the student translating project "Chernobyl Oral History in German". Special attention is paid to culture-bound terms of the soviet period, specific military terms and emotionally coloured words.

Keywords: culture-bound term, emotionally coloured words, military terms, technological disaster, translation problem.

Доповідь базується на результатах перекладацького проекту, проведеного в рамках українсько-німецького року мов факультетом іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна спільно з Чорнобильською історичною майстернею за підтримки Посольства Німеччини України та Гете-Інституту. Мета проекту полягала у перекладі 25 усно-історичних інтерв'ю з ліквідаторами аварії на ЧАЕС або переселенцями з заражених територій німецькою мовою студентами факультету та інших вишів м. Харкова, що вивчають германістику.

Переклади учасників проекту проходили багаторазову вчитку та корекцію викладачами факультету та носіями мови, в ході чого були визначені та класифіковані найбільш типові помилки, що зустрічаються у перекладах.

Перекладацьку помилку, слідом за К. Норд, вживаємо у широкому значенні як «недосягнення перекладацької цілі» [1, с. 366]. Базуючись на класифікації К. Норд, виділяємо серед виявлених перекладацьких помилок прагматичні, культурні та формальні.

Формальні помилки не становлять особливого інтересу в рамках дослідження і пов'язані здебільшого з недостатньою граматичною компетентністю студентів, що брали участь у проекті.

Натомість помилки прагматичні та культурні безпосередньо пов'язані з матеріалом перекладу та мають низку особливостей.

Тематика текстів передбачає наявність певної термінології, перш за все, зі сфери воєнної справи та техногенних катастроф (позначення воєнної техніки,

специфічних приладів, звань тощо). Адекватний переклад цієї лексики вимагав доручення фахових словників, енциклопедій, візуального матеріалу, а інколи навіть консультації з експертами. Приміром:

- лексика зі сфери техногенних катастроф: максимальна проектна супераварія – der (Super)GAU, респіратор «пелюсток» – Atemschutzmaske;
- лексика, безпосередньо пов'язана з аварією на ЧАЕС: зона відчуження – die Sperrzone, місто-привид – Geisterstadt, радіактивний дощ – der Fallout; твел (тепловидільний елемент) – der Brennstab;
- воєнні терміни – військово-облікова спеціальність (ВОС) - die Ausbildungs- und Tätigkeitsbezeichnung (АТВ), ЗВК (загальновійськовий захисний комплект) – die Militärschutzausrüstung (MSA), воєнні збори, перепідготовка – die Reservisten-Ausbildung, die militärische Umschulung.

Крім того, інтерв'ю з ліквідаторами ЧАЕС та переселенцями з зараженої зони насичені великою кількістю реалій радянських часів (колхоз, «перестройка», дефіцит, комсомол тощо), що також становить перекладацьку проблему. Обираючи спосіб передачі реалії (калька, транслітерація, напівкалька тощо), учасники мали врахувати, перш за все, фактор адресата, адже текст перекладу призначався для широкої аудиторії – від вчених, що досліджують соціальний фактор аварії на ЧАЕС, до звичайних зацікавлених цією проблематикою людей без особливої підготовки.

Наступною особливістю будь-якого усно-історичного інтерв'ю є спонтанність мовлення, що призводить до плутаності та неструктурованості розповіді, повторів, вживання діалектальних чи розмовних варіантів, зловживання емоційно забарвленою лексикою та словами-паразитами. Завдання перекладача полягало не лише в адекватній передачі змісту, але й передбачало певну редакторську та коректорську роботу – скорочення або, навпаки, додаткові пояснення, оформлення виносок, синтаксичні трансформації тощо.

Цікаво, що навіть одиниці вимірювання радіації в німецькій та українській

традиціях відрізняються – у Німеччині прийнято вимірювати радіацію у мілізівертах (мЗв), тоді як в Україні досі більш розповсюдженими одиницями вимірювання є рентген (R), тож учасники проекту вимушені були використати арифметичні навички та переводити показники відповідно в інші одиниці.

Таким чином, переклад усно-історичних інтерв'ю з ліквідаторами ЧАЕС та переселенцями з заражених територій став справжнім випробуванням, але й одночасно цінним досвідом для студентів факультету.

Література

1. Nord, Ch. (1992). Aus Fehlern lernen. In: Überlegungen zur Beurteilung von Übersetzungsleistungen: Translation Studies – an Interdiscipline. Selected Papers from the Translation Studies Congress Vienna, S. 363-376.